

DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICA
^{DE}
USU ET ABUSU
CROCI
AUSTRIACI

QUAM
PROPTIO SUPREMO NUMINE
DECRETO, AUTHORITY, ET
CONSENSU PERILLUSTRIUM, MAGNIFI-
CORUM, SPECTABILUM, PRÆNOBILIUM, EX-
CELLENTISSIMORUM, atque CLARISSIMORUM VIRO-
RUM &c. Perillustri, Magnifici, ac Consultissimi Domini Universitatis Rectoris, Prænobilis,
Spectabilis, Clarissimi, ac Excellentissimi Inclytæ Facultatis Medicæ Domini Decani,
Venerabilis Domini Senioris, Sac. Cæsar. Regiæque Cathol. Majest. Domini-
rum, Dominorum Confiliariorum, & Archiatrorum, Professorum &c.
adeoque totius amplissimi

D. D. MEDICORUM COLLEGII
IN CELEBERRIMA, AC ANTIQUISSIMA
UNIVERSITATE VIENNENSIS
PRO DECERPENDA DOCTORATUS LAUREA

Publica Ventilationi submittit Author

JACOBUS BERNARDUS ANTONIUS RAUCH,
Austriacus Viennensis AA. LL. & Philosophiæ Magister, Saluberrimæ
Medicinæ Baccalaureus formatus, approbatus, nec non pro Suprema
Laurea Candidatus,

IN PUBLICO DD. MEDICORUM COLLEGIO
Hortis post meridiem consuetis, Die 31. Mense Julio Annô MDCCXXXII.
VIENNÆ AUSTRIÆ, Typis Andreæ Heyinger, Universitatis Typographi.

AUSTRIACO
PRINCIPI
DIVO
AUSTRIACO
CROCUM
AUSTRIACUM

Dicatum, Dedicatum, Consecratumque vult.

Austriacus Viennensis.

Sectio I.

Croci Etymologiam, Culturam & Differentias exhibet.

§. I.

UT Croci, Vegetabilium Regis, venustatem plenius exprimeret Poëta, nomenclaturam à Croco Puero, in florem sui nominis converso, desumpsit, atque l. 4. metam. sequenti carmine depinxit:

Et Crocum in parvos versus cum similace flores

Huic subscribere videtur Galen. l. 9. de comp. med. qui de Croco Puero, cujus sanguis in hunc florem versus sit, idem refert. Recedimus ab hoc ingenioso Ovidii commento, & eorum opinionem in medium adducimus, qui ab Urbe Coritio, quod ibi præ cæteris locis copiosior progerminaverit, croci nomen derivant. Nonnulli ob similitudinem figuræ, quæ inter ejus stamina & fila intercedit, crocum à κρόκη, quod filum designat, derivatum volunt, & quanquam diversissimis rebus impositum sit hoc nomen, nostri tamen solummodò fori est, unius croci speciei, ex regno vegetabili petitiæ, anatomen instituere.

§. II.

Quare nos, quibus hodie dum de Croco Austriaco differere incumbit, ejus culturæ præmittimus perfectæ plantæ descriptionem, & intelligimus, plantam in inferna sui parte habentem bulbum rotundum, dulcem, internè album, externè ex fusco rubentem, ex multis lamellis, ut

in cepis observare licet, sibi invicem mirè intricatis contextum, capillari circa basin involucro conditum. Media ejus pars ex quinque aut octo foliis longis, capillaceis, angustis, planis, non tamen rotundis, narcissi juncifolii (gallis jonquille dicti) modò, sed numerosioribus constructa est; inter hæc caulis conspicitur brevis, cujus supremæ regioni insidet flos purpureo-cæruleus, colchico flori similis, stamina terna, aut quaterna, nonnunquam quina, flammeo rubore, fragrantique odore insignita, in sinu suo includens.

§. III.

Proposita perfectæ plantæ delineatione via nobis detecta est, qua felicius perspicere possumus, quomodò crocus noster in agris Austriacis colatur. Oeconomici solum leve, radiis solaribus undique & undique expositum (inde vix non semper in medio agrorum hos hortulos confitos spectamus) neque compactum nimis, neque torridum, neque nimia pinguedine luxurians, ab aquarum inundatione securum, atque ab inutilibus herbis immune seligunt. Fit autem propagatio croci nostris in terris per bulbos, qui tempore æstivo inter festum S. S. Joannis Baptistæ & Jacobi Majoris eruuntur, & colliguntur, in autumnum usque in conclavi nullâ terrâ obvoluti, inque aëre relictî asservantur, procul tamen à radiis solaribus, ne coquantur, sed solum ad pleniorē ut perveniant maturitatem. Admiratione dignum est, quòd, si à natura illis destinatum adsit maturationis tempus, nonnunquam aliqui in horreis florescant, crocūque progerminant, id, quod etiam in nostra civitate Vienna, dum bulbos ultra consueti temporis terminum in cubili detinuerunt, à quibusdam observatum fuit. Hi tamen bulbi ut plurimum corruptioni, experientiâ teste, postmodum subjacent, ideoque, quamprimum maturescere animadvertimus, terræ committantur, necesse est.

§. IV.

Appropinquante jamjam tempore, quo sol Virginem ingreditur, extremâ membranâ ablata, & ab omni prorsus immunditie liberati, in terram ad semissem pedis reponuntur bulbi per sulcos æquales interstitiō unius palmi, positîs seorsim, si lubet, majoribûs croci cepulis, seorsim itidem minoribûs, terræque obteguntur. Succrescit planta, atque radices agit, usque dum post æquinocetium autumnale, anteaquam folia proveniant, concipiat flores, Colchico similes, è purpureo cæruleos,

ac aspectu jucundos; è medio rubra prodeunt, & aureo colore nitida stamina in crassiusculum cacumen desinentia. Quemadmodum non uno, eodémve tempore floribûs ornantur bulbi, ità neque flores decerpantur, priusquam stamina perfecta apparuerint: Neque diutius sub sole linquantur, ne ob ardorem virtutem amittant, exarescântque. Eò verò tellus sæcundior existit croci mater, quò temperatior eam aër ambit, inde nubilato aëre plantas aliquas binis de die vicibûs flores & stamina progignere experimur. Ex decerptis floribus colliguntur stamina, & ab impuris partibus seliguntur, dein ad locum temperatè calidum deferuntur, ibidem ut humidum in iis superfluum evaporet. Hòc perfectò, includuntur vasi cuidam ligneo, & in loco temperato asservantur.

§. V.

His ornamentis continuo ferè mense superbit crocus, & præterlapso hoc tempore, diademate suo spoliatur, remanentibûs foliis, quæ, spretis etiam extremis algoribûs, tota hyeme virent: exarescunt hæc principis æstatis, ac resecantur, pro pabulo pecudi inservientia, id quod secundò & tertio annò etiam præstandum superest. Singulis his annis crocus nova sobole luxuriat, ità, ut bulbus major duos, tres & quandoque plures secundò annò progerminet, idem & tertio contingit. Nil peculiare hóc temporis moliendum est, herbæ inutiles è solo evellantur, bulbi terræ implantati permaneant, & sic flores & stamina suapte eruptionem metientur, Sintamen hyemes frigore sæviant, ut oeconomici non abs re formident, bulbos perituros fore, hunc laborem sibi summè commendatum habeant, ut solum fimò caballinò, aut nive ad spitham contegatur. Utinam præteritò annò huic labori non pepercissent croci cultores, modò ejus penuriam, non haberemus, quòd extimescamus. His addimus, quòd secundò annò felicior sit & uberior croci proventus, tertio econtra parcior.

§. VI.

Cùm autem idem terræ sinus non sufficiat ad continuò alendum & producendum crocum, & ob copiam procreatæ sobolis (omnes enim relictæ intercapedines bulbis obsitæ sunt) unus bulbus alium in corruptionem perduceret, necesse est, ut quaternis annis, æstate scilicet, ut suprà dictum, bulbi eruantur, mudentur, in horreis tota æstate asserventur, desiccentur, consueto tempore in aliam tellurem trans-

ponantur, ubi omnia ea probè attendantur, quæ in præcedenti §o, ulteriores progressus enumerante, scripta sunt. Diversitas etiam bulborum, quæ majores inter & minores intercedit, quos posteriores die *junge Zwibelu oder Züsahl* nostri appellant, consideranda venit: Soboles, quamprimum siccescit, à majoribus bulbis removenda, & separatim, quod melius nonnulli opinantur, per sulcos in terram reponenda est, præterea ex minoribus alii primò, plures secundò, & tertio annò, majores verò singulis annis flores concipiunt. Cæterum, quod ad culturam attinet, tractandi sunt, ut majores. Et hoc modò plantatus crocus fudetis circumsepiaur, ut à ferarum impetu defendatur, forésque illis præclusæ sint.

§. VII.

Non tamen unum, neque eodem tempore quævis terra alit crocum; quare ob indolem alius est sativus seu verus, alius spurius. Secundò differentia desumitur à tempore, quo iste vernus, ille autumnalis audit. Tertio colore discrepat, siquidem alius cæruleum, alius album, aut flavum, aut variegatum præsefert. Quarto diversitas in floribus annotanda est, quando hunc plenis, illum binis floribus, vel simpliciter tantum flore, eoque minore vel majore præditum conspiciamus. Quintò differentiam observamus in foliis, ratione quorum unus latifolius, alter angustifolius denominatur. Sextò à solo natali, prout in variis, ut India, Africa, Turcia, floret regionibus, & varia recipit nomina; præter enim mox assignata loca alius habetur Anglicus, alius Gallicus, Hispanicus, Italicus, quorum tamen diversam virtutem, cum ad nos, exceptò Gallicò, non devehantur, de iis sigillatim differere instituti etiam nostri sphaeram transcendat, enarrare superse demus.

§. VIII.

Austria nostra fecundissima. nobilissimæque existit croci genitrix, qui virtute, qua pollet, reliquarum specierum facile princeps est, id quod *Matthiol. comm. in l. 1. Dioscorid. f. 62.* hisce verbis confirmat: constat optimum esse, & Aquilanò longè præstantius, quod in Germania oritur, è Vienna Austria Metropoli devehctum, in hanc sententiam descendit *Heroldt: in erocolog. p. 13.* & alii, quæ autem in sequentibus magis dilucidabimus, energiam croci nostri tum à priori, cum à posteriori demonstrantes. Cæterum crocus spurius plurimas involvit species, & dispescitur

citur in Autumnalem, & Vernum, & hic denuo in latifolium & tenuifolium, qui rursus differunt florum diversitate, quorum omnium, sit & croci montani descriptio evolvatur in Clus: Histor. rarior. plant. fol. 203. & seqq. Neque de floribus carthami differere animus est; cum hæc extrâ limites proposti nostri locata sint, quare ad illa, quæ Croci Austriaci naturam penitiùs declarant, nos convertimus.

Sectio II.

Principia & præparata Croci Austriaci investigat.

§ I.

CRoci indolem explanaturi, electionem ejus præmittimus, ut de bonitate constet, cum ab hac principia activa optimè petantur, & inde præparata longè excellentiora evadant: eò magis hoc necessarium duximus, quò sæpiùs crocus nunc staminibus carnis bubulæ salitæ, nunc floribus carthami, nunc lithargyrò, nunc aliis admixtis adulteratur, nunc etiam in locis subterraneis, ut ponderosior fiat, asservatur.

§. II.

AD bonitatis autem notas probè dignoscendas sequentes nobis Authores tradunt regulas: Primò ne sit pulverulentus. Secundò ut color in capreolis quodammodo ad candorem inclinet. Tertiò ut sit odoris fragrantis, etiam in distantì spatio perceptibilis. Quartò ut linguam activis suis partibus feriat. Quintò si manipulus ejus faciei admoveatur, pruritus in palato, oculisque concitet. Sextò ne situm aut alium peregrinum odorem spiret. Et septimò tandem, ut madefactus notabiliter manus inficiat. Et his cancellis includitur croci bonitas, qui aliud non est, quàm florum stamina (græcè *νεμονίδες* vocantur) purpureo & aureo colore radiantia, saporis subacris & subamari, odoris fragrantissimi, & quodammodo etiam narcotici: ob has qualitates activas & exaltatas sibi faciliè principem præ aliis croci speciebus vendicat locum, & inde est, quod stamina sola in usum medicum trahantur, ac ob excellentiam croci nomine donentur.

§. III.

§. III.

SI Veterum placita perlustremus, crocum in primo gradu siccum, in secundo fore calidum edocemur vid. Dioscorid. l. I. c. 25. p. 28. Lobel. observat. Stirp. f. 68. Matthiol. comm. in l. I. Dioscorid. p. 72. qui ex Galeni l. 7. simpl. med. sequentia adducit: *Sed superat in eo calefaciens & qualitas & facultas, ut tota ejus essentia secundi sit ordinis excalefacientium, & primi exsiccantium.* Quis inficias ibit, in eo exorbitare salia volatilia alcalina? si vel solis naribus offeratur, non dicam, chemicæ operationi subjiciatur. Imponat, cuicumque libet, aquæ crocum, & paulò post eam colore tinget, odore donabit: ast hîs aqua non tam imprægnata est, quin mox iis, præprimis odore, privetur. Cujus reirationem subnectimus, quòd salia volatilia, quæ quidem in aqua facilî negotiò solvuntur, ob subtilem suam indolem mox à compedibus sese liberent, avoléntque. Cui hæc enarrâsse non sufficiunt, adeat nobiscum Dispensatorium Viennense, & primo intuitu deprehendet acetum Bezoardicum & Theriacale crocò nobilitata fore, qua alia de causa? acut in destillatione horum liquorum subtiliores croci partes alembicum transcendant, & eorum vim resolvendi mirè exaltent. Si ulteriùs progrediamur, sese oculis obijciunt aquæ antiphtysica, asthmatica, lumbr. comp. spiritus theriacal. camphorat. spiritus asthmat. &c. de quibus idem, ac mox dictum, esto judicium. Præterea, curpulverem alexipharmac. r. bezoard. commun. elect: antidot. theriac. androm. &c. ingrederetur, nisi activitate sua malignam materiam à centro ad peripheriam deduceret. Sed, ne susurrare quempiam audiamus, principia horum compositorum volatilia à croco minimè, sed à reliquis ingredientibus solum petenda esse, huic sistimus essentiam croci, offerat palato, & linguam ferire, offerat naribus, & motum à subtili croci principio excitari expectetur. vid. Hertodt. crocolog. fol. 38. ubi de sale volatili agit.

§. IV.

Similia similibus solvi, regula est chemicorum: hinc, cum de sulphure participet crocus, id optimè in sulphureum menstruum, nimirum spiritum vini deponit, ut in spiritu croci, cum spiritu vini alcoholizat. per digestionem, cohobationem, destillationem parato, in elix. uterin. C., uterin. spasmod. W. & aliis abundè compertum habemus, & licèt hæc mediante croci sulphure in spiritu vini soluto efficaces producant effectus, nihilò tamen minùs insigni etiam sese virtute commendant alia præparata, quæ

quæ crocus in substantia ingreditur, horum sunt pil. de cynogloss. cum castor. elect. Philon. roman. pulvis anodyn. &c. quæ singula ob vaporem sulphur anodynâs viribûs pollent. Hoc sulphur ex odore narcotico, quod unâ cum aëre ad nares elevatur, manifestius dijudicatur. In hujus rei notitiam nos etiam deducit analysis chemica, quando in destillatione croci oleum seu Sulphur croci ascendit, conf. Hertodt. crocol. f. 38. 39. & fol. 47. 48. Nec obstat, quod in pauca quantitate ex croco eliciatur; cum enim sal volatilis acris intimius, arctiusve cum blando oleo seu sulphure combinatus sit, horum nexus difficiliter valde negotio solvitur, hinc est, quod in olei destillatione crocus facile empyreuma contrahat, & comburatur. Quemadmodum verò ex modo dictis elucescit, crocum sulphure volatili esse dotatum, ita minus ambigendum est, ei etiam inesse sulphur fixum, claro hanc in rem nobis sunt testimonio bals. hypnoticum, elect. seu sotirell. parv. & extr. seu laudan. opiat. quæ extractum croci ingreditur, non alio ex fine, ac ut horum compositorum vis anodyna potentior reddatur. Extractum autem croci, ut ex inferius dicendis clarius patefcet, partibus subtilioribus orbatum est, inde sequitur, mediante principio sulphureo fixo id agere debere.

§. V.

Salem fixum in eo deprehendimus, sin residuas à destillatione species torturæ ignis subjiciamus, ut incinerationem patiantur vid. Hertodt. crocolog. f. 39. Hic reprehendendi veniunt illi, qui ex ipsissimo croco per incinerationem salem fixum parare præsumunt, sed imprudenti propemodum ausu id suscipiunt, cum aliquot croci libræ, vix unam, alteramve drachmam salis fixi suppeditent. Nec videmus, curtam salisum sal ex croco eliciant, atque in usum medicum introducere conentur, cum præ reliquis salibus fixis, in curandis morbis nil peculiare spiraret, sed solo pretio differat.

§. VI.

Ipsimet sales fixi, cum torturam ignis sustineant, de terrestri croci principio testantur, idem comprobant sales volatiles croci, quorum copiosam præsentiam odor aromaticus fragrantissimus manifestat; siquidem, ne spirituosæ partes divortium meditentur, necessarium est, ut à terrestribus ligentur, detineantur, harum existentiam præprimis crocus

B

ignem

ignem perpeſſus demonſtrat, in quo principia activa reſoluta & in auram diſſipata, remanentibùs terreſtribùs, quod nobis deguſtantibus adſtrictoria vis uberiùs patefacit. Exemplo nobis eſt extractum croci, quod nìl aliud eſt, ac eſſentia croci ſicca per evaporationem & inſpirationem humidò viduata.

§. VII.

HÆc extractio & ſpiritu vini, & aquâ peragi poteſt; cuicunque enim menſtruo aquoſo, vel ſpirituoso committatur crocus, virtutes ſuas illi concedit. Sed quo ſucceſſu? intelicì ſanè in extracto; ſiquidem ſive in aqua, ſive cum ſpiritu vini inſtituatur extractio, inevitabile eſt, quin per illam evaporationem ad extracti uſque conſiſtentiam plurimæ croci partes baſſamicæ, ſpirituosæ, volatiles à calore reſolvantur, avolent, deperdantur, quæ nec conſervari, nec redintegrari poſſunt. Sin hoc, ut nemo dubitat, evenit, conſectarium eſt, extractum fore à natura croci quàm maximè alienum, non modò humidò, ſed & principiis activis utcunque viduatum, neque exſpectato in Medicina effectui reſpondere. Non denegamus hìc omnem extracto virtutem, iſtud & odorem quendam ſpargere, & linguam guſtu afficere, compertum habemus: præprimis verò agit partibùs, quæ ſuperſtites manent, croci roborantibùs, & terreſterioribùs, quibus effectus adſcribitur non contemnendus.

§. VIII.

Quemadmodum verò in conficiendo extractum, partes ſubtiles & æthereæ fugam capeſſunt, remanentibùs terreſtribùs, ita è contrario in deſtillandis ex croco liquoribus partes ſpirituosæ evehuntur, menſtruoque adunantur, relictis in fundo potioribùs, roborantibùs, terreſterioribùs. Ex quo elucet, crocum in ſubſtantia præparatis palmam præripere, cum in iis vel hæc, vel illa deſint principia. Excellentior tamen reliquis eſt eſſentia, utpote, quæ tum de tenui, cum de terreſtri croci parte participat: Hanc encomiis ſiis celebrat Zwelf. in pharmacop. reg. f. 232. ubi ſingularem proponit conficiendi modum, traditque, eam optimè ſpiritu vini & aquis deſtillatis parari, cujus deſcriptionem vid. l. c. Audiamus de eſſentia Zwelf. verba illius: *Nam eſt illam libenter cum deſtillatis tantum aquis, nullo adjecto ſpiritu vini, conficere præcepiſſem: obſtitit tamen hoc, quòd eſſentia, iſto modo parata, ſubſiſtere ad tem-*

pus nequaquam possit, quin situm protinus contrabat, ad brevissimum tempus vix duratura. Hīs, spiritum vini ad parandam essentiam tantum non conferre, Zwelferus clarissimè indicat, cujus rei ratio nobis esse videtur, quòd, cùm crocus potissimum ex principiis salinis & terrestribus, quæ ægrè admodum, vel planè non in spiritu vini solvuntur, conflatus sit, prorsus spiritum intermisisset, nisi corruptionem præcavisset, econtra sales partésque terrestres ad amissum in aqua solutioni obsecundant.

§. IX.

Infeliciori longè sydere oleum croci coctum Mesuæ, quòd exhibet Zwelf. in animadvers. in pharmacop. Augustan. f. 318. in forum Medicum introductum fuit, sed, sapienti duce, judiciò, ab attentiori dispensatorio nostro relegatum est. Quid, amabo, oleis coctis volatilia addere juvat? ac, ut decoquendo de terrestrium partium consortio dimoveantur, inque aëra disseminentur, relictâ inermi massâ, ad nullos debellandos morbos idoneâ, id quod præcipuè de oleo croci cocto tenet, spirituosa aufugere demonstravimus, superstites itaque solum manent terrestres partes, quæ nullum effectum præstare possunt, cùm earum vim adstrictoriam oleum olivarum infringat. Neque mitiorem censuram promeretur elect. de ovo Maximilian. Imperat., cujus basin constituit crocus, à quo tamen vix ullam virtutem recipere potest, cùm tamdiu in testa ovi assetur, donec ea nigrescat, tandem massa eximitur, aërique, ad pleniorum subtilium partium jacturam, exponitur.

§. X.

AD calculos jam vocanda sunt principia, quæ prædominium obtineant, & quo ordine sequantur. Ad quod feliciter enucleandum, subsidiò nobis venit analysis chemica, quæ spiritum acrem, parum olei, multas verò partes fixas suppeditat. Statuimus itaque in genere partes volatiles, & fixas in croco æquilibrium tenere, & inde est, quòd velut medium fixum inter & volatile in quovis menstruo faciliem solutionem patiat. Sin autem accuratiori trutinâ rem examinemus, potiores croci partes esse terrestres non diffitemur, quod in speciebus ex destillatione spiritus crocati in fundo relictis observare unicuique licet. Secundum locum attribuimus principio volatili alcalino, de quo prolixius agit §. 3. hujus Sect. & ulterius sequenti Sectione ex effectu de-

demonstrabitur. Huic succedunt partes sulphureæ, de quibus vide §. 4. Agmen tandem claudit sal fixus, qui cùm itidem censuram suam §. 5. perpeffus fit, de eo differere superfedemus, & benevolum Lectorem ad eundem pervolvendum invitamus.

Sectio III.

Usum Croci commorstrat.

§. I.

A Dumbratò croci geniò, vires, usúmve, nobilissimi illius pharmaci, croci pulverisati perlustrabimus, qui Rex vegetabilium, aroma Philosophorum, imò panacea passim audit, & licèt à nonnullis vix non in singulis morbis, vel penitùs superandis, vel saltem demulcendis sat gloriòsè deprædicetur, usus tamen croci vulgatis hisce laudibus non adedò correspondet, sed angustioribùs cancellis circumscriptus est, hodiernâ in id consentiente experienciâ. Illud tamen & nobis fatendum est, non tam crocum, sin ægris in substantia offeratur, reliquis ex eodem compositis multîs parasangis præire vid. §. 7. & 8. prior. Secti. quàm multis morbis suppetias ferre. Testantur id quotidianæ Eruditissimorum Virorum præscriptiones, suadet id ratio & experientia.

§. II.

A Ntequam specialiozem croci usum ad liquidam veritatem exploremus, eum triplicem novimus, nempe Medicum, Culinarium, Mechanicum. Nos pro usu Medico rectè adstruendo sudabimus, Mechanicum ad mechanismum relegamus, de Culinario verò, ubi de abusu ex professo agemus, quædam verba faciendi, occasionem nanciscemur. Medicum denuo in duplicem classẽ dispescimus, quatenus & internis & externis morbis subvenit. Præmittenda pariter est egregii hujus medicamenti dosis, quæ à scrupulo semis ad scrupulum unum ascendit, quam si excedat, varia inde emergunt incommoda, inferiùs enarranda.

§. III.

His prælibatîs, à virtute, quam in vitæ fonte exerit, ordimur. Authores omnes uno ore fatentur, eum singularibùs cor exhilarantibùs,

tibûs viribûs insignitum fore: quæis ergo instrumentis id perficit? nisi partibûs, quibûs præpollet, volatilibûs, alcalinîs, oleosîs, balsamicîs, & terrestribûs, quæ fibras roborando, vividum sanguinis circulum instaurant: unde liquet, cur tanti habeatur in syncope, ubi ob majorem sanguinis resistentiam fibra cordis elanguescit: cur in palpitatione cordis, à sanguine melancholico prodeunte, celebretur, quæ cum à sanguine terrestriore, vel aliquantùm cordis renisum impediente, vel ad laudabile nervorum liquidum suppeditandum ineptò, & sic convulsivum cordis motum inducente, natales suos trahat, utique ejus usus quàm maximè proficiuus est. Similiratione etiam affectui melancholico medetur; dum enim sanguis lento pede progreditur, ei stimulos addit, ut velociori cursu in orbem agatur. Ex hoc simul patescit, cur venenis adversetur, quia nimirum sanguinis motum adaugendo, virulentam materiem à centro ad peripheriam deducit, ut videmus in pulvere pannon. r. bezoard. commun. alexipharm. r. elect. orvietan. antidot. spiritu theriacal. camph. spec. liberant: quæ singula ad exaltandam eorum vim alexipharmacam crocus ingreditur. Hinc non immeritò ob vires eximiè analepticas aurum vegetabile nuncupari solet, & medicamentis corroborantibus, cordialibus dictis, tum magistralibus, cum etiam officinalibus admiscetur: Posteriorum sunt Ess. croc. aquæ cord. temperat. de cord. cerv. pro epithemat. cord. spec. lætificant. cordial. temp. diaolibani, bals. vit. syr. è pom. reg. sapor. quæ exhilarando cordi dicata sunt.

§. IV.

Non secus ac Rhabarbarum anima hepatis, crocus Authorum suffragiis anima pulmonum audit. Tanta enim illius est energia, ut, teste Dodonæo, phtisicos in summo vitæ discrimine constitutos, & propemodùm animam agentes, in vitam revocare queat, si à scrupulo semis ad scrupulum unum in potu vini dulcis vel generosioris ægris propinetur: & non absre; siquidem eò temporis pulmones summâ atoniâ laborant, quæ non tam copiosiori humorum affluxui, & stagnationi ansam suppeditat, quàm circulum sanguinis suffocare minitatur. Huic autem pulmonum debilitati præsentaneum auxilium adfert crocus in vino exhibitus, qui & stagnantes humores dissipat, & pulmonum lobos vigore donat, sicque vita mortalibus ægris ad tempus prorogatur. Feliciori verò manu propinatur, sin maturius cum aliis remediis in usum trahatur, utpote cum principiò volatili & paucò fixò humores in pulmonum substantia collectos resolvat, & discutiat, principiò sulphureò oleosò balsamicò: ul-

cus detergat, partibus denique terreis roboret, ultiores humorum affluxus præcaveat, vulnusque consolidet. Unde Dispensatorium Vienneſe antiphtificas compositiones crocò nobilitat, ut aquam antiphtis: aquam capon: quam Chriſtoph. Wirſung. part. 2. c. 5. in phtifi, præfertim infantum extollit. Non minorem in thoracis affectibus à cauſa frigida, ut veteribus placuit, oriundis efficaciam præſtat, viſcidum reſolvendo, concoquendo, & expectorationem promovendo. His adfectibus præſatum Dispensatorium deſtinavit Elix. pector. à Celeberrim. Wed. nobis relictum, eſs. pectoral. ſaccharat. Pil. d. ammoniac. pulverem pector. loſchian. catarrhal. cum ſpermat. cet. Pil. balſ. Morton. quæ in tuſſi, raucedine, aſthmate pituitoso, aliisque pectoris adfectibus, à lympha ſtagnante provenientibus, non mediocres laudum titulos promerentur. Hacratione in decremento pleureſeos, ubi tuſſis urget, & ſanguinis ſtaſis ex integro non diſſoluta fuit, ut & peripneumonia mirè conducit, vid. Frid. Hoffmann. Medicin. Syſtem. ration. tom. 4. f. 435. ubi ecclægmati ſuo crocum immiſcet.

§. V.

Speciatiim verò aſthmaticis ac dyſpnæa laborantibus crocum in vino dulci, vel generoſiori commodè propinari, tum ex propria experientia, tum ex River. in inſtitut. & Mynſicht. in armament. chymic. aſſerit Ettmüllerus in operibus Med. theoretico-pract. fol. 555. Alii cum oleo amygd. d. ſingulare remedium eſſe aſſeverant. Hertodt. in aſthmate puerorum millepedes in vino cum crocò & cinnamomo infudit, & modicò ſacchari candò edulcoravit, hoc remedii genus certò certiùs paroxysmum è medio laturum fore, ſcriptis ſuis nobis reliquit. Nec dies nobis ſufficeret, ſi ea omnia in apricum deduceremus, quæ ex croco in hoc affectu ab Authoribus paſſim commendantur, ea tamen enarrare lubet, quæ in officiis noſtris proſtant, inter quæ eminet ſpiritus aſthmaticus, nunquam ſatis dilaudandus, qui olim in arcanis habebatur, & ob ſingularem efficaciam non ſolum in-verum etiam extra paroxysmum in mixturis vel concentratis vel diſſiſis exhibitus, mira præſtat. Huic ſuccedunt aquæ aſthmat. lumbr. comp. looch. d. ſcyll. ſeu ad aſthma, quæ reſpirandi difficultati eximiam medellam adferunt. Selectus tamen hæc inter faciendus eſt, ut, quæ magis ſpirituosa, aſthmati pituitoso applicentur, quæ verò balſamica vi, ſpaſmos demulcente, dotata ſunt, ea aſthmati convulſivo convenient. Ambobus in ſubſidium venit crocus, ſi enim balſamicam & anodynā virtutem ſpectes, eum effrænatos ſpaſmorum impetus ſedare, facilis

facilis intelliges, si principia §. 3. 5. & 6. prior. sect. mentis oculis subji-
cias, cum viscidam lympham incidere, attenuare, & ad excreationem
disponere, pulmones roborare, & sic stagnationem præpedire com-
peries.

§. VI.

Crocum hepatica virtute esse imbutum, perhibet Wed. in amœnitat.
mat. med. f. 171. & cum eo quàm plurimi alii, unde Hertodt. in croco-
log. f. 189. infarctui hepatis prodesse statuit, ubi simul massam pilularum de
amoniac. quam crocus exornat, non abs re commendat; si enim crocus, me-
diantibus salibus volatilibus & pauxillò fixi, hepar aperiat, & juxta §. 3.
partibus solidis robur largiatur, quo fluida feliciùs in circulum moventur,
& ob majorem in solida appulsum impacta materia non secus, ac terra à
pluvia, sensim, sensimque abluitur, ad obstructions referandas utique
symbolum suum confert, & ob duplicatam hanc virtutem pilulas martia-
les ingredi, benè promeritus est. Præprimis verò eum morbo regio me-
deri, Authores passim adstruunt vid. Croll. Basil. & Joan. Myllii antidot.
Medico-chym. fol. 70. imo Allen in synops. univers. Medicin. præct. fol.
252. specificas eidem vires attribuit. Quibusvis remediis ictericis adden-
dum esse judicat Ettmüllerus in operibus med. theoret. præct. f. 555. cum
egregium sit simplex, adeò, ut in expellenda, & hinc delenda icterode
multum valeat, cujus rei ratio in præcedentibus ad liquidum deducta est.

§. VII.

MOx ad primam officinam delatus, stomachica virtute sua jamjam
agere, nemo non exploratum habet, dum debili ventriculi fibræ
robur addit, & digestionem promovet. Theriaca smaragd. & confectio
d. hyacinth. decantatissimæ illæ compositiones, quantam non possident
efficaciam? Elixiria proprietatis, etiam per vulgus notissima, tinctura
stomachica, spec. aromat. caryophyllat. hier. picr. Galeni, miva cydonior.
aromat. pil. Urban. seu papal. spec. dianis. de hyacinth. quantum possint
in roborando ventriculum, nullus est, quem lateat. Eundem effectum
præstat ess. croci, præcipuè extractum vid. §. 7. sect. 2. unde pilulas bal-
sam. aperit., quæ non tantum aperiendo, & incidendo, sed etiam sto-
machum, cæteraque viscera roborando agunt, extractum croci nobili-
tat. Eò verò illustrior erit croci virtus, quò plura simul incommoda è
medio tollit, nam ubi ventriculus doloribus, ac spasticis stricturis dive-
xatur,

xatur, anodyna vi, §. 4. sect. 2. sævientes spasmos placat, & principio roborante ultimatin naturalem tonum restituit.

§. VIII.

INde facillè assequimur, quì hystericæ passioni succurrat, si hujus mali sedem & causam novimus. Vapores ac miasmata Veterum, non tam ex utero, quàm partibus vicinis elevati, è schola Medica exturbati sunt: sententiam, quæ sub sensu globi variè moti, diaphragma versùs & cor, uterum ferri voluit, explosit peritior prioris sæculi anatome, dum uteri vinculum cum intestino recto, ac osse pubis ope ligamentorum latorum detexit. Highmorus, primus hujus phænominis Scrutator, in ventriculo & intestinis sedem morbi constituit, quam opinionem ambabûs manibûs amplexi sunt Recentiores, tum videntes, quòd sæpissimè uterus post mortem hystericarum prorsus insons & in loco naturali repertus fuerit, tum etiam considerantes, quòd viri, hypocondriaco affectu laborantes, hystericis similia patiantur symptomata, neque odores suaveolentes ferre possint. Moderni hîs rationibûs ducti, hoc malum ex impuro labefactatæ digestionis fonte scaturire adfirmant; nimirum dum ventriculus, à causa antecedenti valde debilitatus, assumptos cibos justò diutius in sinu suo retinet, ii ob moram in massam acidam, acrem abeunt, inque flatus resolvuntur, qui ventriculum & intestina mirè distendunt: & inde symptomatum caterva hunc morbum concomitari solet, tensiones hypocondriorum, spastici intestinorum dolores, inflatio ventriculi, ructus, & sexcenta alia, quæ, etsi satis intricata videantur, priorî positiô fundamentò felicissimè enodantur. Ea jam in mentem quis revocet, quæ in fine §. prior. proposuimus, & crocum affectui hystérico optimè mederi agnosceat in elix. uterin. Crol. uterino-spasmod. Wed. extract. seu laudan. hysteric. Pil. d. cynogl. cum castor. pulvere hysteric. spec. diajov. ess. croci.

§. IX.

ANodynam croci vim comprobatur sulphur vaporosum §. 4. sect. 2. descriptum, quod ad nervos deveniendo, liquidum nerveum inquinat, ejûsque motum animale ad tempus sufflammat, unde diversa, quæ somnum accersunt, composita constituit, inter hæc eminet extractum seu laudanum opiat: quod in sistendis acutissimis doloribus stupendæ est efficacix: Cætera sunt ess. anodyn. seu laudan. liq. à Sydenhamio con-

cinne

cinnè factum, & dilaudatum, extractum seu laudan. cæsar. diuret. elect. philon. rom. theriac. cælest. pulvis anodyn. & alia, quæ somnum invitando, spasmodum atrociam refrænant, & sopiunt. Ex hoc, ut & roborandi sine optimum in dysenteria crocus est medicamen, hinc Zwelferus in pharmac. reg. pag. 231. ait: *Non est remedium in dysenteria ferè præsentius essentiâ, aut extracto croci &c.*

§. X.

PRO diversitate verò remediorum, quibus associatur crocus, Proteiformem induit naturam, ita ut, qui antea anodynâ vim spirabat, modò pellendi vires in corpore humano exserat, id quod etiam ex principiis §. 3. & 4. adstructis colligere est. Tantâ quascunque uterinas excretiones stimulandi facultate pollet, ut inter remedia utero dicata faciliè primas teneat, urina fluxum potenter promovet, in mensibus & lochiis provocandis est efficacissimus, fætum vivum, æquè ac mortuum cum fecundinis educit. Quòd speciali quadam energia in uterum agendi instructus sit, præter quotidianas experientias comprobât observatio Amati Lusitani, ubi fætus ob assumptum à matre medicamentum, cui crocus additus esset, in utero croceo colore tangebatur, hoc experimentum denuo in cane instituit Hertodt. vid. f. 279. & seqq. confer etiam M. A. N. C. Anno 1. observ. 60. p. 157. Cui sæminarum vis menses pellendi non innotescit? dum, quamprimum una de difficultate mensium conqueritur, crocum cum herb. fabin. rorismar. fol. laur. &c. vino incoctum omnes uno ore commendant. Hanc croci virtutem uberius illustrat observatio Borell. centaur. 2. observ. 98. & centaur. 4. observat. 35. ubi equos, qui sacculos, crocò repletos, vehunt, mictum sanguinis incurrere asseverat. Neque dubitandum est, iisdem usibus inservire elix. menstrual. extract. emenagog. spec. diaborrac. pulvis ad part. ad distock. & pil. fætid. quæ præterea uterum à mucidis impuritatibus liberant. Principia autem, quibûs hæc agit crocus, repetere superfedemus, petantur hæc ex præcedenti sect. Prudens præterquam Medicus nôrit, pro diversitate causarum crocum variis remediis admiscere.

§. XI.

NON his limitibus sese includi patitur croci virtus, quin etiam externis partibus, præternaturaliter adfectis, auxilio veniat. Quis ignorat, sin externis medicamentis ophtalmicis admisceatur, in iis faciliè

principatum obtinere, & cum lacte adplicatum oculos ab acri inflammatione liberâsse vid. Lælium à Fonte consil. 27. præsertim verò in variolis insigne remedium ophthalmicum constituit, ubi in lacte muliebri, aut aqua ros. solutus, & oculis illitus, eosdem à variolis præservat, id quod quotidianis experimentis edocemur. Quare & remediis internè usurpandis inferi promeritus est, exemplo sunt Pilulæ lucis, quarum virtus, solo spectato nomine, in aprico est; siquidem, dum oculos ab obsessis humoribus liberant, nervorumque opticonum obstructions reserant, visus aciem intendunt. His pariter viribus pollent pillulæ aureæ.

§. XII.

CRocum somnum inducere §. 9. sect. hujus dilucidavimus, externè idem præstat, si iis, qui agrypniis laborant, sacculus crocò repletus supponatur, ut capite illi incumbant. Hoc remedium adversus cephalalgiam, & vigilias nimias momentaneum levamen fert, ad eundem usum celebratur unguentum somniferum fronti ac temporibus illitum, cujus rei censuram sequenti sect. dabimus. Præstat itaque imitari Rulandum, qui tantillum croci cum aquis appropriatis e. g. aquis solan. ros. burs. bast. semperviv. &c. miscet, & epithema frontale efformat, inque phrenitide & doloribus capitis deprædicat. Tale epithema, quo mania periculosa curata fuit vid. in Ettmüller. oper. Med. theor. pract. f. 556.

§. XIII.

NEquè abest, quin crocus in epithematum forma cum aliis convenientibus remediis pectoris regioni admotus, cordis debilitatem eximè sublevet, ut in Aqua pro epithemat. cord. nobis experiri superest, & inde est, cur morosis, mæstis, ac melancholicis apprimè convenire, abjectos, animique angore diffuentes erigere, Authores passim perhibeant, præsertim si nodulo cum camphora inclusus, de collo suspendatur; eo enim modo, quo internè, & externè, gradu tamen imminuto, agit vid. §. 3. huj. sect. Hoc assertum approbat Borellus centaur. 2. observat. 99. ubi refert, nobilem quandam mulierem tantâ melancholiâ, mæroréque adeò acerbò conturbatam fuisse, ut perpetuò flendi desiderio teneretur, gestatione croci super cor curatam esse. Cataplasmati, emplastro &c. commixtus, & hypochondrio dextro impositus, pro re nata infarctos humores resolvere, induratum hepar emollire, ac roborare juvat, exemplo est emplastrum Santalinum, etiam incognitum dictum, cujus ingrediens constituit crocus.

§. XIV.

Fortuito casu in notitiam devenimus, quî vomitu, ac morbo navigantium detentis mederi possimus, postquam enim pharmacum nullum prodesse voluisset, omnisque generis mortales, qui trans mare vecti sunt, hoc morbo confictari debuissent, crocus, nobilissimum illud telluris germen, sponte suâ ægris miserrimè discruciat, ut ejus virtus illustrior pateret, in subsidium venit. Ejusmodi historiam legimus apud Franciscum Baconem de Verulamio in histor. vitæ & mortis p. 211. de mercatore quodam Anglo, qui trans mare vectus, sacculum crocò repletum in sinum suum recondidit, ne ejus gratiâ vectigal exsolvere teneatur, & nullam, navigantibus aliàs vulgarem, sensit molestiam. Hoc duce exemplo navigantes feliciter præservantur, æquè ac præsens morbus propulsatur.

§. XV.

Prouit verò crocus variis remediis sese comitem adjungit, varios edit effectus: in unguento pleuritico, dolorem pleuriticorum sedat, in unguento pectorali tussim mitigat, exscreationem promovet, &, cum magnò pretiò vendatur, nonnunquam ejus locò, ubi res admittit, flores carthami substituuntur, ut in pulvere fumal. matrical. videre est. ad erysipelatos prætereà & quoscunque tumores inflammatos, imprimis ad feròsam in iis subsistentem portionem dispellendam, dolorésque conjunctos sopiendos idoneus est. Ob hanc discutiendi vim, sanguinis sub cute grumos solvit spiritus vini crocatus, qui etiam extremitatibus manuum, pedùmque frigore ad imminens gangrænâ usque læsis, cum linteo applicatus, admodùm conducit, & partes morientes denuo reviviscere facit. Quocirca, cum externus ejus usus virtute non sit internò inferior, diversimodis haud rarò inseritur epithematibus, sacculis, cataplasmatibus, & emplastris discutientibus aut maturantibus, inter quæ eminet emplastrum oxycroceum, per vulgus etiam notum, quod ad contusa, ad abscessus duros emolliendos, & dissipandos, ad nervorum denique dolores leniendos dilaudatur. Quòd autem hos effectus producat emplastrum oxycroceum, extra omnem dubitationis aleam ponet ille, qui paulisper considerat ingredientium vires, quibus resolvit, discutit, vulnera abstergit, atque consolidat. In compescendis doloribus, contusionibus, & contorsionibus Chirurgorum non rarò est asyllum, ut ab immanibus dolorum cruciatibus ægri levantur, præstaret tamen hoc in casu sæ-

pius, unguinosas illas partes, quæ in tubulis aërem, corruptionis auctorem, velut in carcere inclusum detinent, intermittere, & spirituosos, tonicis, & penetrantibus uti. Ad vulnera itidem consolidanda merito celebratur unguentum aureum, ob effectum, quem præstat, aureum, hoc nomine insignitum. Varia adhucdum, quæ ab Authoribus hinc inde in scriptis suis dispersa sunt, enarranda restarent, cum tamen verum, de quo in præcedentibus jamjam nos abundè egisse judicamus, usum minùs attingant, ea luci tradere, supervacaneum fore indubitanter existimamus. Quare is, qui plura de croco noscendi cupedine ardet, adeat Hertodt. crocolog. & habebit, quod perlegat, integrum libellum, habebit sexcentas formulas diversis morbis applicatas, quarum aliquas ad cælum usque extollit. Nos, ne in majora volumina opusculum excrescat, filum præscindimus, & ad id, quod de croco dicere reliquum est, nos convertim s.

Sectio IV. seu ultima.

Abusum Croci proponit.

§. I.

SIn universæ materiæ medicæ campum attentioribus oculis pervagemur, nil conspectui nostro sese objicere poterit, quod non suos pateretur manes. Quemadmodum crocus, si debitam dosin non excedat, divinum propè est pharmacum, ita è contrario in majori, & par est, dosi exhibitus, atro carbone notandus venit, dum deterri-
mam stragem corpori humano infert. Nam sive in usum in-sive externum vocetur, vi suâ, qua turget, narcoticâ & stupefactivâ caput aggravat, sensus reddit hebetes, gravissimum somnum inducit, totique œconomiae animali languorem conciliat. Hujus rei veritas variis experientis stabilita est: Si tantillum croci vino admisceatur, illud citius inebriare, quàm aliud satis generosum, & homines admodum ebriosos reddere ex experimentis Ettmülleri habemus, & inde est, cur tam diversa somnum conciliantia remedia ingrediatur conf. §. 9. Sect. 3. & licèt in variolis vid. §. 11. Sect. 3. optimum sit remedium ophtalmicum, ejus tamen nimius usus hebetudinem oculorum affert.

§. II.

§. II.

Si equi crocum vehentes, ut Doeringius refert, ex ejus vi, torpore obruantur, si ex solo continuato croci odore quidam temulentiam contrahere visi sint, faciliè assequimur, quòd crocus in epithematibus, vel sub alia forma justò diutiùs capiti adplicitus, ad affectus soporosos, imò paralyfin, apoplexiam disponat, & eos non rarò inferat. Tunc enim partes croci volatiles, quibùs jis abundat, non roborando, sed potiùs dissipando agunt, accedunt sulphuræ volatiles, & fixæ vid. §. 4. Sect. 2. quæ simul sumptis tonicus cerebri motus labascatur, atque deficiat, necessum est. Cautè itaque mercandum est, ne, dum patientes charybdim evitare quis satagit, eos in scyllam præcipites agat, id quod præcipuè in infantibus, & ægris nimis debilibus probè attendendum est, in quibus quidem dolores sopiuntur, sed inà motus fibræ sepelitur.

§. III.

Ob hanc vim anodyno-narcoticam Mercator §. 14. Sect. 3. adductus, cum diutiùs crocum in sinu suo detineret, prorsus è vivis discessit. Quod alio exemplò illustrat Borellus centaur. 3. f. 303. ubi refert de quodam famulo mercatoris, qui juxta magnam croci copiam in officina aliquoties somnum capeffens, diurnoque tempore ibi laboribus suis indulgens, tantò inde capitis dolore, totiusque corporis lassitudine correptus est, ut fatis omnino cesserit. conf. etiam Schenckium l. 7. observationum. Plures itidem hac super re historias nobis scriptis suis reliquit Costæus, ubi nonnulli, qui sacculos in quibus crocus asservatus fuit, capiti supposuere, obortâ priùs insigni cephalalgia cum incredibili gravitate, demortui sunt. vid. Coler. l. 6. c. 71. f. 223. von dem Garteren-Bau. Pariter si ultrà drachmas duas vel tres internè assumatur, hominem prorsus enecare valet, hæc autem de ejus dosi nimis excessiva dicta sunt.

§. IV.

Crocum ad expediendum menstruum negotium, omni exceptione majus remedium fore, in superioribus pertractavimus, tanto enim cum impetu, sin ampliori dosi sumatur, menses nonnunquam provocat, ut ingens subsequatur uteri hæmorrhagia: Quod Riverius in institut. Med. l. 4. c. 22. confirmat, in scenam introducens mulierem, quæ ad

ad instaurandum mensium fluxum tantum croci, quantum 5. assibus coëmerat, assumpsit, successit inde nimium menstruorum profluvium, & intra triduum cum lunæ tributo debitum vitæ persolvit. Non tacitus hic præteream pessimum nostratum mulierum morem, quæ cibos larga croci quantitate condiunt, iisque promiscuè vescuntur, sive tempore, quo menses experiuntur ritè fluentes, sive quo à leg itimò statu degenerant, & naturalem fluxum exsuperant.

§. V.

Dilectu mira, & miratu dignissima res est, si croci effectus ad bilancem reducamus: jam roborare, jam anodynā vim exercere, jam menses movere, jam vultui pallorem obducere, jam cachinnos movere experimur. Hoc itaque peculiare sibi vendicat crocus, ut in excessiva quantitate internè sumptus, risum plùs quàm sardonium inferat, cujus vivum testimonium in Hispania vidit Hertodt. dum aromatarius quidam plurimùm croci in ollam carnes jurulentas continentem injiciens, post illarum esum in tantum est solutus risum, ut parùm abfuerit, quin medios inter cachinnos animam efflārit. Ad ultimum hoc phænomenon dilucidandum jam labor noster collimat. Lætis, & iis, quorum mens tranquilla est, risum oboriri exploratum habemus, hi verò utcunque sunt sanguineò, aut ex eo complicatò temperamentò dotati, quorum sanguis ad motus recipiendos aptus natus est, progressum sanguinis accelerari ex propinato in debita quantitate croco indicat §. 3. Sect. 3. Quid ergo continget, si in excessiva dosi assumatur, nisi major sanguinis motus, major adhucdum orgasmus? qui vasa genarum distendens, ibidem spasmus, seu risum, plùs quàm sardonium suscitāt, & cùm eò temporis difficile per genas sit sanguinis iter, necessarium est, ut cruor à tergo premens in motu suo aliquantulum præpediatur, sicque in tennerrimis cerebri vasis inæqualem circulum nanciscatur, atque restagnet, inde hunc risum delirium concomitatur. Credimus itaque hunc risum præcipuè in sanguineis & cholericis locum adinvenire, non verò in phlegmaticis, in quibus abusus croci potius morbos §. 2. Sect. IV. recensitos infligit. Judicamus prætereà, si in magis excessiva dosi sumatur, cachinnos minimè movere, sed idem fieri, quod §. 3. huj. Sect. dictum est. Eò jamjam navigavimus, ut tenui judiciò nostrò nulla via pateat, quæ ad ulteriorem Croci Austriaci explanationem, de re gravis momenti agentem, nos deduceret. Quare vela dictionis nostræ subducimus, esto